

تحلیل مولفه های اصلی تحقق توسعه شهر ها با تاکید بر توسعه اجتماعی و فرهنگی

مطالعه موردی: شهر اصفهان

مسعود تقوایی: استاد تمام دانشکده علوم جغرافیایی و برنامه ریزی دانشگاه اصفهان، اصفهان ایران، نشانی پستی: اصفهان، میدان آزادی، دانشگاه اصفهان، دانشکده علوم جغرافیایی، گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، کد پستی: ۸۱۷۴۶۷۳۴۴۱، شماره تماس ۰۹۱۳۳۲۷۳۶۴۳، m.taghvaei@geo.ui.ac.ir

فاطمه قاسمی الوری*: کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه اصفهان، اصفهان ایران، نشانی پستی: اصفهان، میدان آزادی، دانشگاه اصفهان، دانشکده علوم جغرافیایی، گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، کد پستی: ۸۱۷۴۶۷۳۴۴۱، شماره تماس: ۰۹۱۶۲۹۱۵۲۹۴، ghasemif663@gmail.com

چکیده

غفلت از مسائل اجتماعی-فرهنگی جامعه، زندگی شهری را با مسائل و چالش های پیچیده ای رو به رو می سازد. لذا به منظور تقویت بخشی به زندگی شهری مسائل اجتماعی-فرهنگی همانند: توسعه، مشارکت پذیری و... در شهر ها مورد بحث قرار گرفته است. در همین راستا پژوهش حاضر به منظور گزینش بهترین رویکرد اجتماعی-فرهنگی در توسعه شهر اصفهان، از لحاظ هدف توسعه ای-کاربردی از حیث ماهیت به صورت توصیفی-تحلیلی، به گردآوری اطلاعات از طریق روش اسنادی-کتابخانه ای و میدانی پرداخته، جامعه آماری شامل: کارشناسان و مسئولان مرتبط در شهر اصفهان است و حجم نمونه با روش گلوله برفی ۵۰ و ۶۲ پرسشنامه تعیین و تکمیل شده است. ۴۶ شاخص پرسشنامه متولیان و ۴۱ شاخص پرسشنامه کارشناسان در شش بعد (محیط زیستی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، کالبدی و مدیریتی-سیاسی) بررسی شده اند. به علاوه با استفاده از نرم افزارهای EXCELE, SPSS و تکنیک تحلیل عاملی از بین ۴۶ شاخص، چهار عامل (محیط زیستی-فرهنگی، اجتماعی، کالبدی و اقتصادی) به عنوان عامل کلی و برتر شناخته شدند. که جمعا ۶۶/۹۸۵٪ واریانس تجمعی متغیر های اولیه را تشکیل می دهند. همچنین با مقایسه زوجی ۴۱ گویه که با تکنیک AHP صورت گرفت، ضرورت این مسئله را نشان داد که مدیران و مسئولان برنامه ریزی و توسعه شهری مناطق ۱۴، ۱۵، ۱۱، ۷، ۲ و ۹ را در اولویت برنامه ریزی قرار دهند. در آخر پیشنهاداتی نظیر: به وجود آوردن برابری جنسیتی در موقعیت های مختلف، بالابردن سطح تعاملات بین مردم و مسئولین، حفظ سرمایه های اجتماعی، افزایش رشد و رونق اقتصادی و... در قالب مکان و زمان در ارتباط با شهر اصفهان ارائه شده است.

کلید واژه ها: توسعه اجتماعی، توسعه فرهنگی، تحلیل عاملی، AHP، شهر اصفهان

۱. مقدمه

امروزه بیش از نیمی از جمعیت جهان در شهرها زندگی می‌کنند (بوستتی، ایوانوویچ و مونشی، ۲۰۱۶، ص. ۱). آمار به دست‌آمده از سازمان ملل در سال ۱۹۹۱ نمایان می‌سازد که در میانه سال ۱۹۹۰ نزدیک به ۴۵٪ یا بالغ بر ۲/۴ میلیارد نفر از جمعیت دنیا در شهرها و شهرک‌ها سکونت داشته‌اند، این آمار پیش‌بینی می‌کند که در سال ۲۰۲۵ به ۶۵٪ برسد (زیاری و حسینی، ۱۳۹۶، ص. ۱۲). انقلاب صنعتی در تمام ابعاد شهرنشینی دگرگونی‌هایی پدید آورده‌است (مرصوصی، فرهودی، اسماعیلی و حشمتی، ۱۳۹۱، ص. ۶۰).

توسعه به انضمام رشد کمی، رشد کیفی در شیوه زندگی، رفاه، اعتلای فرهنگی، اساس بنیادهای اقتصادی و... پدیدآورده (تقوایی، عبدالله‌زاده، پورعیدی‌وند و افشارپور، ۱۳۹۲، ص. ۶۲). علاوه بر این پایداری راهکارهایی را برای حل چالش‌های اقتصادی، اجتماعی و محیط‌زیستی ایجاد می‌کند (ابراهیم، ۲۰۱۶، ص. ۴۷). از این‌رو توجه به ظرفیت و توانایی شهرها برای ارائه موثر پایداری و زیست‌پذیری موضوع بسیاری از سال‌های اخیر بوده‌است (لیچ، لی، هونت و راجرز، ۲۰۱۷، ص. ۸۰). و با فراهم کردن زمینه مشارکت مدنی در مباحثات مربوط به سیاست و فرآیندهای تصمیم‌گیری، به شهروندان قدرت‌بخشد (تارینی، دولر، آنت، هیگل و بون، ۲۰۱۸، ص. ۱۷۶). با توجه به اینکه بعد نسبتاً جدیدی از مشارکت به فرد این امکان را می‌دهد تا در مورد یک موضوع در هر مکان و در هر زمان اظهار نظر کند و اطلاعات کسب کند (لیندناو، بولربیدکر، ۲۰۱۴، ص. ۳۴۸). به همین جهت ایجاد عدالت و مراعات حقوق تمام شهروندان به گونه‌ای که اساس مشارکت همه گروه‌ها (کودکان، زنان، سالمندان و...) تهیه شود، در این دیدگاه‌ها توصیه شده‌است (حسینی و نوروزیان‌ملکی، ۱۳۸۷، ص. ۱۹۶).

با مشاهده فضاهای شهری ایران می‌توان دریافت که (دوست محمدی و زندیه، ۱۳۸۷، ص. ۱۲). افزایش جمعیت باعث پدیدآمدن چالش‌های فراوانی در ابعاد اقتصادی، محیط‌زیستی و اجتماعی در شهرها شده‌است (ویسی‌ناب، بابایی‌اقدم و قربانی، ۱۳۹۸، ص. ۱۲۹). لذا روش‌های نوینی از برنامه‌ها را نیازمنداست که (محمدی استادکلایه، خراسانی و پهلوانزاده، ۱۳۹۵، ص. ۶۰). برای دستیابی به توسعه اجتماعی-فرهنگی در شهرهای ایران به حضور عادلانه و مشارکت همه گروه‌های جامعه بدون محدودیت سن و جنس و... تحقق‌بخشد (امانی، خزایی و داورپناه، ۱۳۹۸، ص. ۵۱).

کلانشهر اصفهان طبق آمارنامه ۱۴۰۰ دارای ۲۰۱۷۰۳۴ نفر جمعیت می‌باشد (آمارنامه شهر اصفهان ۱۴۰۰، ص. ۹۴-۸۸). با دارا بودن فرصت‌ها و ظرفیت‌های ملی و فراملی همچون سابقه تمدن و شهرنشینی، ظرفیت‌های گردشگری، صنایع‌دستی، هویت فرهنگی و دیگر سرمایه‌های انسانی، اقتصادی و زمینه‌های سرمایه‌گذاری و سرمایه‌های اکولوژیکی و... با چالش‌های متعددی از جمله آلودگی هوا، ترافیک، ضعف حمل و نقل عمومی، کمبود آب، بی‌ثباتی آب رودخانه زاینده‌رود، گسترش فیزیکی شهر، افزایش جمعیت شهر و تراکم پذیری بالای شهر و... در سطح شهر روبه‌رو است. علاوه بر این پراکنش مراکز فرهنگی و اجتماعی شهر اصفهان بدین شرح است: تعداد ۲۰ مرکز تاریخی-مذهبی اصفهان در مناطق ۳، ۵ و ۴، تعداد ۶ سینما در مناطق ۱ و ۳، تعداد ۳۸ جاذبه‌ی فرهنگی و تاریخی در مناطق ۳، ۶، ۱، ۹ و ۵، تعداد ۶ هنر سرا در مناطق ۵، ۳، ۱۰ و ۷، تعداد ۵ فرهنگسرا در مناطق ۸، ۴، ۱۲، ۵ و ۱۳ (معاونت برنامه‌ریزی و توسعه سرمایه انسانی شهرداری اصفهان، ۱۳۹۶) که نشان‌دهنده این مسئله‌است، که مراکز

1. Bosetti, Ivanovic & Munshey

2. Ibrahim

3. Leach, Lee, Hunt & Rogers

4. Turrini, Dörler, Anett, Heigl & Bonn

1. Lindenau & Böhler-Baedeker

به صورت مناسب توزیع نشده‌اند و برخی مناطق از امکانات و خدمات لازم که پاسخگوی نیاز روبه افزایش شهروندان باشد، برخوردار نیستند، که همین مسئله باعث عدم حضور موثر و کارآمد افراد در جامعه می‌گردد و به دنبال آن سطح پایینی از مشارکت‌پذیری مردم و پایداری شهر را به ارمغان می‌آورد. که تمامی این شرایط و کمبودها نشان‌دهنده ناپایداری و توسعه نامتعادل شهر اصفهان و ضرورت به کارگیری استراتژی‌های کارآمد و مناسب جهت کاهش این چالش‌ها است، به گونه‌ای که بسیاری از مسائل و مشکلات اجتماعی-فرهنگی که در سطح شهر نادیده گرفته شدند و کمتر مورد توجه قرار گرفته‌اند را نمایان می‌سازد. به همین منظور پژوهش حاضر سعی نموده با بررسی ابعاد و شاخص‌های توسعه اجتماعی-فرهنگی به ارائه اولویت‌بندی مناسب جهت برنامه‌ریزی و تخصیص منابع بپردازد. همچنین توسعه اجتماعی-فرهنگی متوازن در شهر اصفهان به وجود آید.

۲. پیشینه

مطالعات بسیاری در زمینه توسعه اجتماعی-فرهنگی صورت گرفته که در این بخش به تعداد از مطالعات مرتبط با توسعه اجتماعی-فرهنگی پرداخته می‌شود.

ورچلی و لمباردی^۱ (۲۰۰۹)، در مقاله‌ای نشان می‌دهند که برای اینکه مردم جهان بتوانند تصمیمات درستی برای مقابله با گازهای گلخانه‌ای بگیرند، دگرگونی فرهنگی لازم است و چگونه رویکرد تحقیق مورد استفاده می‌تواند با یک نمایش فرهنگی جدید از مشکلات و راه‌حل‌های محیط‌زیستی تعامل داشته باشد. فرندا^۲ (۲۰۱۵)، در مقاله‌ای نتیجه می‌گیرد یک رویکرد حفاظت پویا برای توسعه و برنامه‌ریزی پایدار چشم‌انداز، امروزه حفظ مناظر و تکنیک‌های مدیریت سنتی آن‌ها با استفاده از اصول حفاظت از پویایی یعنی استفاده از این تکنیک‌ها برای توسعه پایدار ضروری است تا چشم‌انداز سنتی روستایی موتور توسعه باشد. کلانتری^۳ و همکاران (۲۰۱۹) نتایج مقاله نشان می‌دهند که یکپارچه‌سازی مدل در این رویکرد می‌تواند اثرات شهرنشینی بر منابع آب و هیدرولوژیکی، و مفاهیم و بازخوردهای جوامع و اکوسیستم‌های شهری را نشان دهد. رویکرد CSES چالش‌های مدل جدیدی را معرفی می‌کند، اما برای بهبود پشتیبانی مدل نسبت به توسعه شهری پایدار، نویدی دهد. گوویندان، شاو و ماژومدار^۴ (۲۰۲۱) در مقاله نشان می‌دهند نظریه‌های رایج و مکانیسم‌های حاکمیت پایداری اجتماعی در زنجیره‌های تامین چند لایه نیز ارائه شده است. همچنین یک چارچوب مفهومی از پایداری اجتماعی را پیشنهاد می‌کند که رانندگان، مسائل، موانع، تنش‌ها، شیوه‌ها و عملکردها را به هم مرتبط می‌سازد. در نهایت، راه‌های تحقیقاتی آینده در زمینه پایداری اجتماعی مطرح شده‌اند. تقوایی و صفر آبادی (۱۳۹۲) در مقاله‌ای به بررسی نقش برخی عوامل مخصوصاً مدیریت پایداری شهری پرداخته است اولین عامل سلامت شهری با ۲۵,۴ درصد واریانس، نقش مهمی در پایداری شهری بر عهده دارد بنابراین، با توجه به زیر شاخص‌های مهم آن می‌تواند در دستیابی به توسعه پایدار شهری نقش ویژه‌ای را به عهده داشته باشد و راهکار ضروری در این زمینه تقویت زیر شاخص‌های مذکور برای دستیابی به توسعه پایدار در شهر کرمانشاه است. مطیعی، خوشبخت، ساجدی و رنجبر (۱۳۹۲) با سنجش سطح توسعه اجتماعی مناطق روستایی شهرستان داراب استان فارس، نتایج مقاله بیانگر این است که هفت دهستان در سطح توسعه اجتماعی بالا، سه دهستان در گروه سطح توسعه اجتماعی متوسط و دو دهستان در گروه محروم از لحاظ سطح توسعه اجتماعی طبقه‌بندی شده‌اند. زیاری، ملکی و معماری (۱۳۹۸) با بررسی و ارزیابی شاخص‌های پایداری

2. Vercelli & Lombardi

3. Frenda

1. Kalantari

2. Govindan, Shaw & Majumdar

اجتماعی، در شهرستان‌های استان خراسان شمالی، نتایج مقاله نشان می‌دهد که در واقع، توزیع و نحوه تخصیص منابع و منافع که مهمترین عامل به شمار می‌رود و رابطه جمعیت و توسعه را تعریف می‌کند، در شهرستان‌های استان متعادل نبوده‌است. میر، ملکیان، تربتی و میر (۱۳۹۹) در مقاله‌ای با عنوان بررسی علل توسعه نیافتگی در کشور، ضمن تعریف و ویژگی‌های فرهنگ به تعاریف توسعه و مفهوم توسعه فرهنگی پرداخته‌شده و جهت تبیین چارچوب نظری با توجه به اینکه ساختارهای فرهنگی اولویت بر دیگر ساختارهای توسعه‌دارد

اغلب پژوهش‌های صورت گرفته در زمینه توسعه اجتماعی-فرهنگی دارای دیدگاه‌های تک بعدی هستند و در برخی از مطالعات که سعی نمودند دیدگاه چندبعدی داشته باشند بعد اقتصادی یا محیط‌زیستی را نیز در کنار بعد اجتماعی-فرهنگی مورد مطالعه قرار داده‌اند، اما در این پژوهش تاثیر ابعاد (محیط‌زیستی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، کالبدی، مدیریتی-سیاسی) بر توسعه اجتماعی-فرهنگی نیز بررسی می‌شود. همچنین این پژوهش با بررسی مشارکت شهروندان و تاثیر آن بر توسعه شهروندان، مشارکت را به عنوان یکی از اصول ضروری در جهت ظهور توسعه اجتماعی-فرهنگی در شهر اصفهان دانسته‌است.

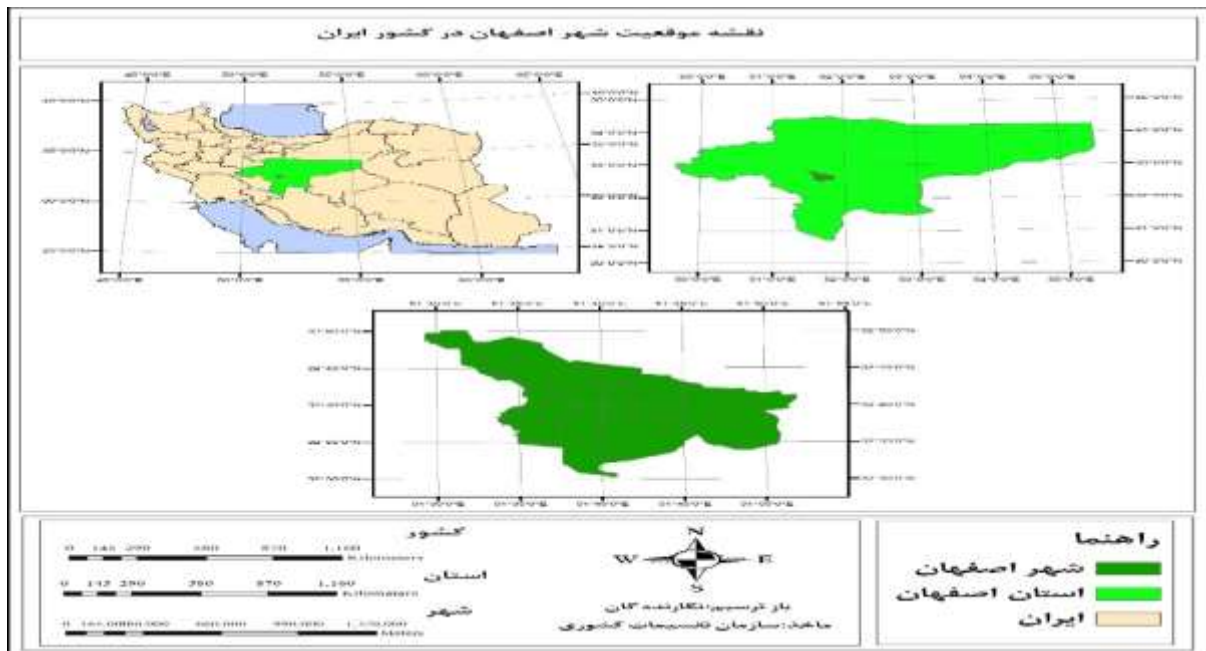
۳. روش شناسی تحقیق

۳.۱. روش تحقیق

این پژوهش از نظر هدف توسعه‌ای-کاربردی و از حیث ماهیت به صورت توصیفی-تحلیلی و علی-پیمایشی می‌باشد. از نتایج این تحقیق می‌توان در تصمیم‌گیری‌ها و برنامه‌ریزی‌ها استفاده نمود. گردآوری اطلاعات از طریق روش اسنادی- کتابخانه‌ای (به صورت فیش برداری) و میدانی (مشاهده و پرسشنامه) است. همچنین جهت تجزیه و تحلیل یافته‌ها از تکنیک تحلیل عاملی و AHP و نرم افزارهای SPSS, EXCEL استفاده شده‌است. در پژوهش حاضر، کارشناسان و مسئولان مرتبط در شهر اصفهان به عنوان جامعه آماری در نظر گرفته شده‌است. متولیان شامل: متولیان و مسئولان در حوزه‌های مربوط به برنامه‌ریزی شهری در شهر اصفهان شامل: شهرداری‌های مناطق ۱۵ گانه شهر اصفهان، شهرداری مرکزی، سازمان حمل و نقل، سازمان خدمات شهری، معاونت عمران و معماری و شهرسازی، معاونت برنامه‌ریزی و توسعه سرمایه انسانی، سازمان فاوا و کارشناسان است. کارشناسان نیز شامل متخصصان و کارشناسان در زمینه برنامه‌ریزی شهری می‌باشد. روش نمونه‌گیری در این پژوهش به صورت نمونه‌گیری تصادفی است. همچنین حجم نمونه براساس روش گلوله برفی تعداد ۶۲ پرسشنامه برای متولیان و ۵۰ پرسشنامه برای کارشناسان پر شده‌است.

۳.۲. محدوده مورد مطالعه

شهر اصفهان با طول $E 39^{\circ} 40'$ و عرض جغرافیایی $N 38^{\circ} 30'$ در مرکز ایران واقع شده‌است (طرح تفصیلی اصفهان، ۱۳۹۳، ص. ۴). همچنین شهر اصفهان به عنوان سومین کلانشهر ایران پس از کلانشهرهای تهران و مشهد در قلب نظام شهری قرار گرفته‌است (مزیدی، امیدوار، مظفری و تقی زاده، ۱۳۹۸، ص. ۲۳). توسعه شهر طی قرون متمادی به سمت جنوب غربی بوده‌است زیرا این منطقه آب فراوان و شرایط جوی مناسب دارد (اطلس شهر اصفهان، ۱۳۹۸، ص. ۳۲). محدوده شهر اصفهان به پانزده منطقه شهری شامل ۱۹۹ محله تقسیم می‌گردد، که تعداد ۲۵ محله از آبادی‌های الحاق شده به شهر است (تقوایی، وارثی و خیام‌باشی، ۱۳۹۸، ص. ۲۵).

شکل ۱. موقعیت جغرافیایی شهر اصفهان؛ بازترسیم: نگارنده گان

۴. مبانی نظری

جهان پر از مکان‌هایی است، که تقریباً پیوند اجدادی "بشر-طبیعت-فرهنگ" را حفظ می‌کنند (فrenda؛ ۲۰۱۵، ص. ۹۰۱). با توجه به افزایش قدرت گروه‌های شهروندی و پیچیدگی روبه رشد توسعه‌شهری (گوداسپید؛ ۲۰۰۸، ص. ۱۲). استمرار رشد شهرنشینی با چالش‌های اجتماعی، اقتصادی و محیط‌زیستی تنش‌آفرین و تهدیدی بر ناپایداری شهرهای باشد (ساسانیور، تولایی و جعفری اسدآبادی، ۱۳۹۳، ص. ۱۲۹). رشد شهرها هنوز هم نیازمند حمایت در قالب روش‌ها و ابزارهای جدید برای برنامه‌ریزی است (کلانتری^۱ و همکاران، ۲۰۱۹، ص. ۴۷۲). به راستی هرچه امروز از آن با نام توسعه اجتماعی یاد می‌شود، دست‌آورد دگرگونی رویکردهای توسعه از دهه ۱۹۷۰ به بعد و پیشرفت آن و برآیند زیاده‌روی‌های برنامه‌ریزان اقتصادی اواسط قرن بیستم و مخصوصاً نظریه تعدیل ساختاری دهه ۱۹۸۰ است (جغتایی، موسوی و زاهدی، ۱۳۹۵، ص. ۶۶).

اصول توسعه اجتماعی در تکاپوی داوری در این مورداست که کدام یک از دیدگاه‌های اجتماعی می‌تواند و می‌باید پایداربماند و نگهداری شود و کدام دیدگاه‌ها می‌توانند یا ضروری هستند که دگرگون شوند (سالمی، همزه‌ای و میرکزاده، ۱۳۹۰، ص. ۵۶). شکاف بزرگی بین شاخص‌های اجتماعی برای کشورهای مختلف وجود دارد و آستانه اجتماعی هنوز توسط بسیاری از کشورها برآورده نشده‌است (الولی، رحیم پور، کراسلاوسکی^۲؛ ۲۰۲۱، ص. ۲). باین حال، پایداری اجتماعی به خودی خود یک مفهوم مبهم و مورد بحث‌است (وانگ و شاو^۳؛ ۲۰۱۸، ص. ۵۷۸).

یونسکو دهه ۱۹۸۷ تا ۱۹۹۷، را به عنوان دهه توسعه فرهنگی نامید (نوابخش و ثابتی، ۱۳۹۴، ص. ۳۹). که برنامه‌ریزی فرهنگی باید گروه‌هایی را درگیر کند که بیشترین پتانسیل را برای تاثیرگذاری بر منابع تاریخی و فرهنگی داشته‌باشند (ایدلفتری، رودزیا، مهامدب و سلیمان^۴؛ ۲۰۱۵، ص. ۱۹۳-۱۹۲). لذا مسئله قابل توجه این‌است که تمام

1. Frenda
2. Goodspeed
1. Kalantari
2. El Wali, Rahimpour & Kraslawski
3. Wang & Shaw
4. Idilfitri, Rodzia, Mohamad & Sulaiman

تجربیات انسانی، که در طول قرن‌ها توسعه‌یافته و پالایش‌شده‌اند (باشی، ۲۰۱۵، ص. ۹۰). به درستی، غرض از دیدگاه فرهنگی به توسعه برآورده‌نمودن نیازهای راستین مردم‌است و در بیشتر موارد به پتانسیل خلاقانه مردم، ارزش‌ها و استعداد‌های نهفته و اشکال مختلف نمایش فرهنگی مرتبط است (امیری، رحمانیان و غفاری، ۱۳۹۲، ص. ۲۰).

انجام حقیقی مشارکت نیازمند دو پیش‌شرط ناگزیر است: اول: قصد و تمایلات به مشارکت، دوم: امکان مشارکت (یغفوری، هادیانی و رفیعیان، ۱۳۹۳، ص. ۸۴). همچنین رایج‌ترین تعریف مشارکت عمومی، توزیع مجدد قدرت است (مختاروف، ۲۰۱۸، ص. ۴۳۰). اینگلهارت^۳ که نوسازی اجتماعی و فرهنگی را در غرب بررسی کرده‌است، از دید مشارکت در غرب را به سه عامل پیشرفت سطح تحصیلات و اطلاعات سیاسی، دگرگونی هنجارهای غالب بر مشارکت زنان و تحول در اولویت‌های ارزشی که تاکید کمتری بر نیازهای موقت طبیعی داشته و بر حق ابراز نظر پافشاری بیشتری می‌ورزد مورد بیان نهاده‌است (نوابخش و نعیمی، ۱۳۹۰، ص. ۲۶-۲۵).

۱.۴. بررسی مفهوم مشارکت اجتماعی - فرهنگی:

ابتدا باید بیان نمود مشارکت پدیده‌ای اجتماعی است (نوابخش، رضایی و رحیمی، ۱۳۹۳، ص. ۵). مشارکت اجتماعی شامل انواع کنش‌های فردی و گروهی با هدف دخالت در گزینش سرنوشت خود و جامعه و اثر گذاشتن بر جریان‌های تصمیم‌گیری در زمینه رویدادهای عمومی است (عبداله‌پور، مختارپور و مختارپور، ۱۳۹۲، ص. ۱۵۹). و می‌تواند به افزایش پایداری اجتماعی شهری، برنامه‌ریزی حفاظت از میراث یکپارچه، و بهبود معیشت محلی کمک کند (لی، کریشنا‌مورتی، رودرز و وسماعیل، ۲۰۲۰، ص. ۲).

سازمان بهداشت جهانی یک استراتژی جهانی را توصیه کرده‌است که در آن همه جمعیت‌ها، صرف‌نظر از منطقه جغرافیایی، شرایط زندگی یا اقتصادی، می‌توانند از فعالیت‌های مبتنی بر شواهد با هدف به حداکثر رساندن توانایی عملکردی و سلامتی بهره‌برند (کینگ^۵ و همکاران، ۲۰۲۰، ص. ۲). تسهیل مشارکت اجتماعی یک عنصر مهم از یک استراتژی کلی برای دستیابی به ادغام گروه‌های مختلف است (خلاصه سیاست‌های یو‌ا‌ی‌سی‌ای در مورد پیری، ۲۰۰۹، ص. ۳). به عبارتی دیگر، مشارکت درگیری ذهنی و عاطفی افراد در جایگاه‌های گروهی است (دادسپاهی، پورشافتی، عسگری و سالاری‌نژاد، ۱۳۹۴، ص. ۷۲-۷۳). از این رو مشارکت عمومی می‌تواند به طور موثر تعارضات بین ذینفعان مختلف را آشتی دهد (لی، کیان، ژانگ، وی و گوانگ^۶، ۲۰۲۱، ص. ۲). همچنین مشارکت فرهنگی همانند شرکت داوطلبانه، مستقل و آگاهانه افراد، گروه‌ها و تشکیلات اساسی یک جامعه در ابعاد مختلف آن جامعه برای رواج توسعه پایدار، متعادل و فراگیر زندگی فرهنگی معرفی می‌شود (قائدامینی‌هارونی، ابراهیم‌زاده دستجردی، صادقی‌ده‌چشمه و عبدی، ۱۳۹۷، ص. ۷۶). در نتیجه مشارکت فرهنگی بهره‌وری همه مردم از منابع فرهنگی فراگیر است (گنجی، نیازی و حیدریان، ۱۳۹۷، ص. ۲۲).

۲.۴. اهداف توسعه اجتماعی - فرهنگی:

-
5. Bashi
 6. Mukhtarov
 7. Inglehart
 8. Li, Krishnamurthy, Roders & Wesemael
 1. King
 2. UNECE Policy Brief on Ageing
 3. Li, Qian, Zeng, Wei & Guang

به نظر هامفلت و روتلینگر توسعه اجتماعی به شیوه‌ای کلی به اهداف توسعه هزاره سازمان ملل متحد نظر دارد و بایستی به سوی افزایش برابری، مشارکت، همبستگی مردم و ساخت جامعه‌ای که افراد در صلح و آرامش و بر پایه‌ی احترام به حقوق همدیگر زندگی کنند، هدایت شود (لطیفی، ۱۳۹۶، ص. ۱۰).

در کنفرانس وزیران فرهنگ کشورهای آسیایی که در جاکارتا در سال ۱۹۷۲ برگزار شد اصل «توسعه فرهنگی» همانند انگیزه هویت و تحول اجتماعی مورد قبول واقع شد و در سال ۱۹۸۶ مجمع عمومی سازمان ملل متحد، دهه جهانی توسعه فرهنگی را بیان کرد که چهار هدف اصلی داشت: توجه به ابعاد فرهنگی توسعه، تاکید و مستحکم سازی هویت‌های فرهنگی، ترغیب مشارکت در زندگی فرهنگی، گسترش همکاری‌های بین المللی (هاشمی و کاوسی، ۱۳۹۰، ص. ۷۵).

اهداف توسعه اجتماعی عبارت است از: تقویت سطح زندگی مردم، نابودی فقر، اشتغال، توسعه متعادل مناطق، افزایش درخواست‌های مردم، ارتقای استانداردهای سلامت و تندرستی، توسعه و پیشرفت سطح آموزش و پرورش به شکل همگانی، مسکن، رشد شهرنشینی، توسعه منابع انسانی، بسط شبکه‌های تامین اجتماعی، گسترش آزادی‌های بنیادی و سیاسی، مشارکت دادن آگاهانه مردم در سرنوشت خود، گسترش نهادهای دموکراتیک به شیوه انتخابات آزاد، برقراری نظم و عدالت اجتماعی، امنیت عمومی، تحرک اجتماعی (مطیعی، خوشبخت، ساجدی ورنجیر، ۱۳۹۲، ص. ۱۱۴).

۳.۴. رویکردهای تاثیرگذار در توسعه اجتماعی فرهنگی:

در این قسمت از پژوهش به بررسی رویکردها و نظریه‌های تاثیرگذار در توسعه اجتماعی-فرهنگی پرداخته می‌شود.

کارکردگراها: مالدینوفسکی و رادکلیف براون از بنیان‌گذاران این مکتب هستند. باور بر این دارند که دگرگونی‌های فرهنگی مسئله‌ای عادی است و شامل کارکردهای است و محرکی است که بهترین جایگاه را در اختیار افراد مناسب در جامعه می‌کند. کارکردگرایان جدید مثل مرتون بر این باورند که تحلیلگران قبلی انگیزه‌های ذهنی افراد را با کارکردهای ساختارها یا نهادها اشتباه گرفته بودند. سرانجام رهیافت کارکردگرایی نوعی دیدگاه قشربندی اجتماعی است. چرا که قضیه کارکردی اصلی این است که جامعه به چه نحو مردم را در قالب نظام قشربندی به جهت‌های مناسب شان هدایت می‌کند و آن‌ها را بر این جهت‌ها می‌نشانند. نمود تفاوت‌های اجتماعی و تعارض فرهنگی از این نگرش امری طبیعی، عام و دارای کارکرد است. اینان توسعه فرهنگی را در گرو کشمکش، تفاوت‌ها و تمایزات اجتماعی و فرهنگی حاضر در جامعه می‌دانند. البته این نگرش قادر نبوده که از پس بیان توسعه فرهنگی برآید.

رویکرد ساختارگراها: ماکس وبر و تالکت پارسنز از اندیشمندان این دیدگاه هستند. اینان باور دارند اگر بشود ویژگی‌های فرهنگی، موانع توسعه فرهنگی، اقتصادی، سیاسی و اجتماعی را با همدیگر سازگار کنند می‌توان در راه توسعه قدم برداشت و دلیل توسعه نیافتگی فرهنگی را می‌توان در عوامل ساختاری پویید و ناسازگاری بین ساختارها را دلیل اساسی توسعه نیافتگی محسوب کردند. به راستی ساختارگراها به اجزای گوناگون و وسیع فرهنگ‌ها توجه دارند و باور دارند بایستی از اجزای پویا در فرهنگ‌ها استفاده کرد. وجود ناسازگاری بین ساختارهای اجتماعی تفرقه در جامعه پدیدمی‌آورد که در آخر و باگذشت زمان اگر تلاش در برطرف کردن آن نشود تفرقه بسط یافته و در پایان موانع بزرگی را برای توسعه به وجود خواهد آورد (میر، ملکیان، تربتی و میر، ۱۳۹۹، ص. ۱۸۱-۱۸۰).

نظریه همانندسازی: زمانی که ارزش‌ها، عادات، هنجارها و شیوه زندگی یکی از گروه‌های قومی جامعه بر دیگر گروه‌های قومی آن جامعه چیره‌گردد، آن ارزش‌ها و هنجارها و... از طرف دیگر گروه‌های قومی پذیرفته شده و گروه‌های قومی جامعه با یکدیگر مشابه و همانند می‌گردند، آثار و برآیندهای الگوی همانندسازی، کاهش اختلافات

فرهنگی و ساختاری در میان گروه‌های قومی است که در حالت اجرای درست الگو، جامعه ای همسان و یکسان پدید خواهد آمد و قومیت پلیده‌ای جهت گسترش نامتوازن ثروت و قدرت نقش تاثیرگذاری نخواهد داشت. در الگوی همانندسازی، شهروندان تنها تحت عنوان «افراد» و نه «اعضای دستجات» و یا «گروه‌های قومی» شمرده می‌شوند. می‌توان بیان کرد همانندسازی فرآیند اجتماعی است که ابعاد فرهنگی-ساختاری را در برمی‌گیرد.

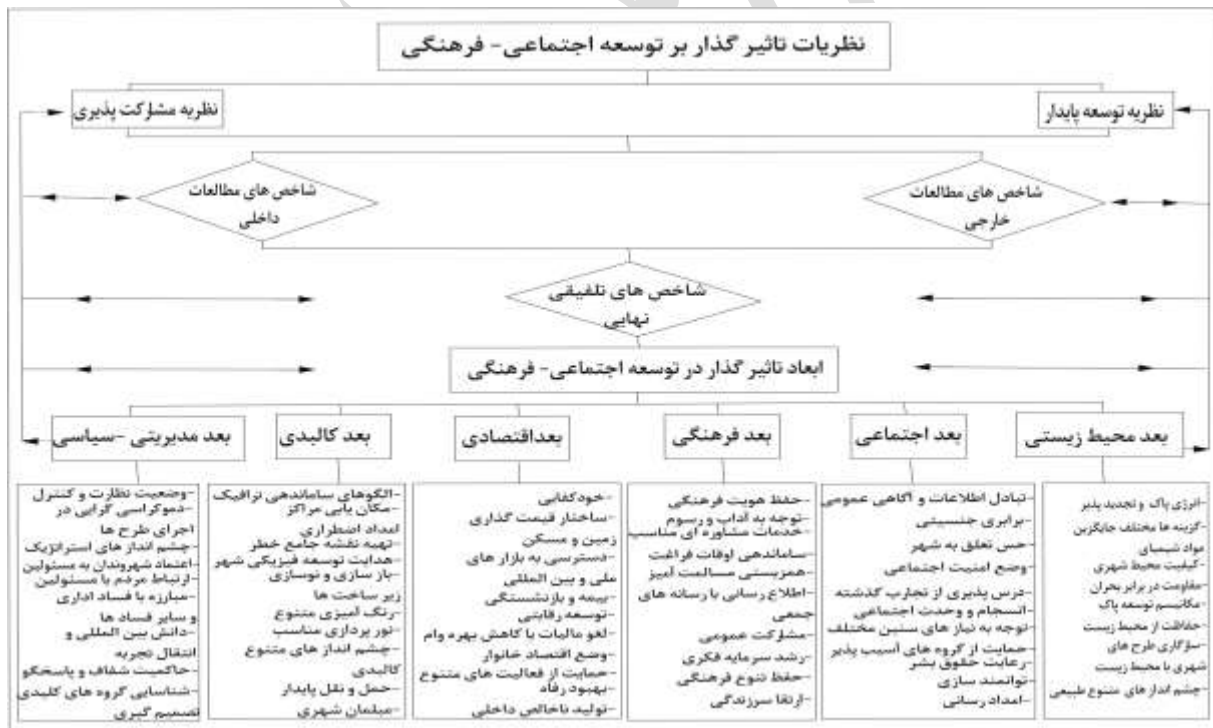
نظریه کثرت‌گرایی: کثرت‌گرایی قومی متقابل همانندسازی است. در این روش حفظ و حتی افزایش تمایزهای بین گروه‌های قومی اساس است. این الگو شایسته‌ترین راه کمک به توسعه جامعه‌ای با گروه‌های متعدد مورد قبول است. معنای تکثرگرایی توسط «جی. اس. فرنیوال» برای ارائه جوامع چندگانه از جوامع برمه و برزیل استفاده شد. سیاست‌هایی که از تکثرگرایی پشتیبانی می‌کنند، گوناگون بودن گروه‌های قومی و نگاه داشتن مرزهای جدا کننده گروه‌های قومی از یکدیگر را دلگرم و تشویق می‌کنند. روش کثرت‌گرا برپایه شالوده حقوق جمعی و فردی بنا شده‌اند. کثرت‌گرایی نیز در بردارنده دو بعد فرهنگی و ساختاری است. کثرت‌گرایی فرهنگی بر نگهداشت نظام‌های فرهنگی متنوع در گروه‌های قومی با فشاری می‌کند و کثرت‌گرایی ساختاری وجود اجتماعات گروه‌های قومی را افزون بر اختلافات فرهنگی ساده پیش‌رو دارد (سیف الهی و حافظ امینی، ۱۳۸۸، ص. ۸۳-۸۲). روند بررسی و مطالعه شاخص‌ها و نظریات پژوهش در قالب جدول ۱ و شکل ۲، در شش بعد (محیط زیستی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، کالبدی، مدیریتی-سیاسی) براساس هدف اصلی پژوهش و موضوع مورد مطالعه، ارائه شده است.

جدول ۱. شاخص‌های عملیاتی در پژوهش

ابعاد	شاخص	منابع
۱-محیط زیستی	۱-۱- انرژی پاک و تجدیدپذیر، ۱-۲- گزینه‌های مختلف به عنوان جایگزین مواد شیمیایی، ۱-۳- کیفیت محیط شهری (کیفیت هوا، آب، میزان سروصدا و...)، ۱-۴- مقاومت در برابر بحران‌ها (انسانی- طبیعی) ناشناخته و شناخته شده، ۱-۵- مکانیسم توسعه پاک، ۱-۶- حفاظت از محیط زیست، ۱-۷- سازگاری طرح‌ها شهری با محیط زیست، ۱-۸- چشم‌اندازهای متنوع درون شهری	کلانتری ^۱ و همکاران، ۲۰۱۹؛ ابراهیم، ۲۰۱۶؛ تقوایی و صفر آبادی، ۱۳۹۲؛ زیاری و حسینی، ۱۳۹۶؛ تقوایی، وارثی و خیام‌باشی، ۱۳۹۸؛
۲-اجتماعی	۲-۱- تبادل اطلاعات و آگاهی عمومی، ۲-۲- برابری جنسیتی، ۲-۳- حس تعلق به شهر، ۲-۴- وضع امنیت اجتماعی، ۲-۵- درس‌پذیری از تجارب گذشته، ۲-۶- انسجام و وحدت اجتماعی، ۲-۷- توجه به نیازهای سنین مختلف، ۲-۸- حمایت از گروه‌های آسیب‌پذیر، ۲-۹- رعایت حقوق شهروندی، ۲-۱۰- توانمندسازی، ۲-۱۱- امداد رسانی،	لیندناو، بولربیدکر ^۳ ، ۲۰۱۴؛ لیچ، لی، هونت و راجرز ^۴ ، ۲۰۱۷؛ کلانتری و همکاران، ۲۰۱۹؛ لی، کریشنامورتی، رودرز و وسماعیل ^۵ ، ۲۰۲۰؛ الولی، رحیم پور، کراسلاوسکی ^۶ ، ۲۰۲۱؛ گوویندان، شاو و ماژومدر ^۷ ، ۲۰۲۱؛ حسینی و

1. Kalantari
2. Ibrahim
3. Lindenau & Böhler-Baedeker
4. Leach, Lee, Hunt & Rogers
5. Li, Krishnamurthy, Roders & Wesemael
6. El Wali, Rahimpour & Kraslawski
7. Govindan, Shaw & Majumdar

نوروزیان ملکی، ۱۳۸۷؛ تقوایی و صفر آبادی، ۱۳۹۲؛ لطیفی، ۱۳۹۶؛		
تارینی، دولر، آنت، هیگل و بون، ۲۰۱۸؛ کینگ و همکاران، ۲۰۲۰؛ لی، کیان، ژانگ، وی و گوانگ، ۲۰۲۱؛ نوابخش و نعیمی، ۱۳۹۰؛ گنجی، نیازی و حیدریان، ۱۳۹۷؛	۳-فرهنگی	۱-۳-حفظ هویت فرهنگی، ۲-۳-توجه به آداب و رسوم، ۳-۳-خدمات مشاوره‌ای مناسب، ۴-۳-ساماندهی اوقات فراغت، ۵-۳-همزیستی مسالمت‌آمیز، ۶-۳-اطلاع‌رسانی با رسانه‌های جمعی، ۷-۳-مشارکت عمومی، ۸-۳-رشد سرمایه فکری، ۹-۳-حفظ تنوع فرهنگی، ۱۰-۳-ارتقا سرزندگی،
زیاری و حسینی، ۱۳۹۶؛ لطیفی، ۱۳۹۶؛ تقوایی و صفر آبادی، ۱۳۹۲؛	۴-اقتصادی	۱-۴-خودکفایی، ۲-۴-ساختارهای قیمت‌گذاری زمین و مسکن، ۳-۴-دسترسی به بازارهای ملی و بین‌المللی، ۴-۴-بیمه و بازنشستگی، ۵-۴-لغو مالیات یا کاهش بهره وام مسکن، ۶-۴-توسعه رقابتی بین بخش‌های اقتصادی، ۷-۴-وضع اقتصاد خانوار، ۸-۴-حمایت از فعالیت‌های متنوع اقتصادی، ۹-۴-بهبود رفاه، ۱۰-۴-تولید ناخالص داخلی (GDP)
حسینی و نوروزیان ملکی، ۱۳۸۷؛ تقوایی، وارثی و خیام‌باشی، ۱۳۹۸؛ ویسی ناب، بابایی‌اقدم و قربانی، ۱۳۹۸؛ امانی، خزایی و داوری‌پناه، ۱۳۹۸	۵-کالبدی	۱-۵-الگوهای ساماندهی ترافیک، ۲-۵-مکانیابی مراکز امدادی اضطراری، ۳-۵-تهیه نقشه جامع خطر، ۴-۵-هدایت توسعه فیزیکی شهر، ۵-۵-بازسازی و نوسازی زیرساخت‌های شهر، ۶-۵-رنگ آمیزی متنوع، ۷-۵-نورپردازی مناسب، ۸-۵-چشم‌اندازهای متنوع شهری، ۹-۵-ترکیبی از حمل و نقل پایدار، ۱۰-۵-مبلمان شهری
گوویندان، شاو و ماژومدر، ۲۰۲۱؛ میر، ملکیان، تربتی و میر، ۱۳۹۹؛ تقوایی، وارثی و خیام‌باشی، ۱۳۹۸؛	۶-مدیریتی - سیاسی	۱-۶-وضعیت نظارت و کنترل، ۲-۶-دموکراسی‌گرایی در اجرای طرح‌ها، ۳-۶-چشم‌اندازهای استراتژیک، ۴-۶-اعتماد شهروندان به مسئولین، ۵-۶-ارتباط مردم با مسئولین، ۶-۶-مبارزه با فساد اداری یا سایر فساد، ۷-۶-دانش بین‌المللی و انتقال تجربه، ۸-۶-حاکمیت شفاف و پاسخگو، ۹-۶-شناسایی گروه‌های کلیدی تصمیم‌گیری

شکل ۲. مدل مفهومی پژوهش؛ منبع: نگارنده‌گان

۵. یافته های تحقیق

در این بخش داده‌ها و اطلاعاتی که از طریق کتابخانه‌ای (فیش‌برداری)، و میدانی (پرسشنامه متولیان و کارشناسان) گردآوری شده‌است را با استفاده از تکنیک‌های کمی و کیفی مانند تحلیل عاملی و AHP در راستای موضوع و اهداف پژوهش به منظور تعیین مهمترین عامل‌های تاثیرگذار در توسعه اجتماعی-فرهنگی شهر اصفهان و وزندهی به مناطق جهت تصمیم‌گیری بهتر جهت محقق‌سازی توسعه اجتماعی-فرهنگی در شهر اصفهان مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته‌است. درحقیقت تکنیک تحلیل عاملی به دنبال کشف مشخصه‌های پنهان و ارتباط مشاهدات و دسته‌های آماری است از طرف دیگر می‌توان با استفاده از این روش تعیین کرد که هر یک از عامل‌ها چه اندازه در ایجاد این اختلاف، نقش دارند (تقوایی و کیومرثی، ۱۳۹۶، ص. ۱۷۱-۱۷۲). همچنین AHP به برنامه‌ریزی کمک می‌کند تا یکی از مناسب‌ترین گزینه‌ها برای رفع مشکل انتخاب‌نماید (تقوایی، عبداله‌زاده، پورعیدی‌وند و افشارپور، ۱۳۹۲، ص. ۱۷۶).

۵.۱. بررسی عوامل تاثیرگذار در توسعه اجتماعی-فرهنگی شهر اصفهان:

بر اساس جدول ۲ مقدار شاخص kmo برابر با ۰/۸۱۲ است که نشان‌دهنده انسجام درونی بین داده‌ها است و برای تحلیل عاملی قابل قبول هستند، و سطح معناداری (sig) را کوچکتر از ۰/۰۵ آزمون نشان می‌دهد، که بیانگر تناسب متغیرها برای تحلیل عاملی است. در نتیجه داده‌ها برای سنجش با روش تحلیل عاملی قابل قبول است.

جدول ۲. آزمون kmo و بارتلت

منبع: نگارنده‌گان

KMO and Bartlett's Test		
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		۰/۸۱۲
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	۲۹۶۳/۹۱۰
	df	۱۰۳۵
	Sig.	۰/۰۰۰

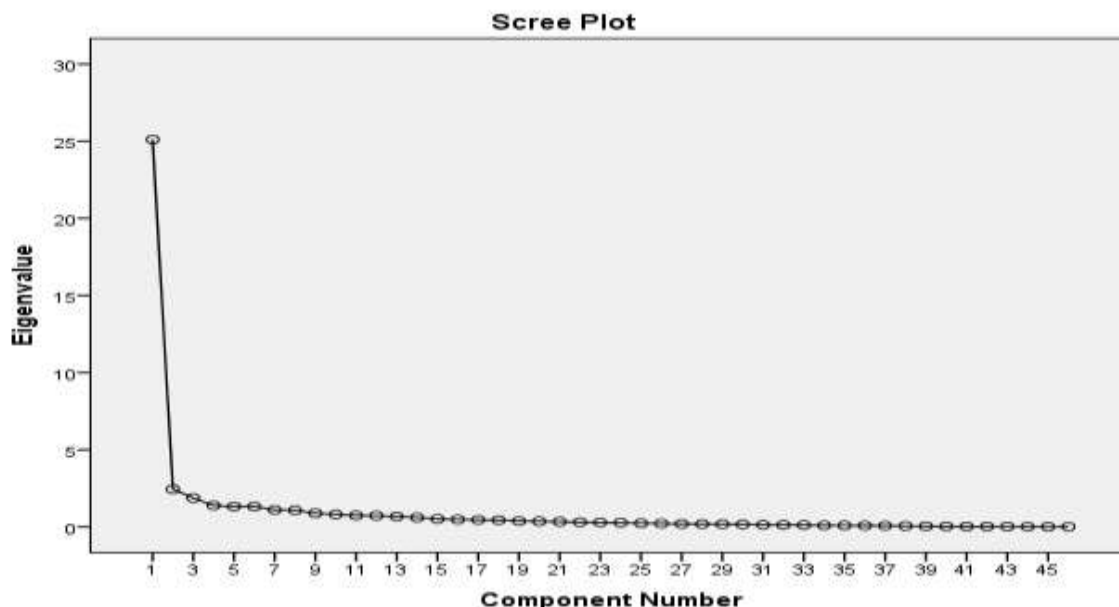
طبق جدول ۳ از بین ۴۶ شاخص، ۴ شاخص به عنوان عامل کلی و برتر شناخته می‌شود. ۴ عامل استخراج شده جمعاً ۶۶/۹۸۵٪ از واریانس جمعی متغیرهای اولیه را تشکیل می‌دهند. همچنین نسبت کل تغییراتی که توسط عوامل استخراج شده نشان داده می‌شود، در هر دو شکل دوران یافته و بدون دوران مقدار یکسانی برابر با ۶۶/۹۸۵٪ است. مقدار ویژه دوران یافته برای عامل اول ۱۱/۶۶۳، عامل دوم ۷/۳۹۰، عامل سوم ۶/۹۵۶ و عامل چهارم ۴/۸۰۵ است، که به ترتیب به نوبه خود ۲۵/۳۵۳٪، ۱۶/۰۶۵٪، ۱۵/۱۲۲٪ و ۱۰/۴۴۶٪ از واریانس را به خود اختصاص داده‌اند.

جدول ۳. درصد واریانس شاخص های استخراج شده توسعه اجتماعی-فرهنگی شهر اصفهان

منبع: نگارنده‌گان

Component	Total Variance Explained								
	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
۱	۲۵/۱۱۱	۵۴/۵۹۰	۵۴/۵۹۰	۲۵/۱۱۱	۵۴/۵۹۰	۵۴/۵۹۰	۱۱/۶۶۳	۲۵/۳۵۳	۲۵/۳۵۳
۲	۲/۴۴۱	۵/۳۰۶	۵۹/۸۹۶	۲/۴۴۱	۵/۳۰۶	۵۹/۸۹۶	۷/۳۹۰	۱۶/۰۶۵	۴۱/۴۱۸
۳	۱/۸۶۹	۴/۰۶۲	۶۳/۹۵۸	۱/۸۶۹	۴/۰۶۲	۶۳/۹۵۸	۶/۹۵۶	۱۵/۱۲۲	۵۶/۵۳۹
۴	۱/۳۹۲	۳/۰۲۷	۶۶/۹۸۵	۱/۳۹۲	۳/۰۲۷	۶۶/۹۸۵	۴/۸۰۵	۱۰/۴۴۶	۶۶/۹۸۵

شکل شماره ۳ نشان می‌دهد که ۹ عامل اول دارای مقادیر ویژه بزرگتر از یک هستند و سایر عوامل مقدار ویژه کمتر از یک دارند. همچنین بین عامل اول و بقیه عامل‌ها اختلاف زیادی وجود دارد.

شکل ۳. نمودار مقادیر ویژه شاخص‌ها؛ منبع: نگارنده‌گان

همانطور که در جدول ۴ مشاهده می‌شود ۲۴ شاخص برای عامل اول، ۱۰ شاخص برای عامل دوم، ۹ شاخص برای عامل سوم و ۳ شاخص برای عامل چهارم در نظر گرفته شده، همچنین با توجه به محتوا و نوع شاخص‌های عامل‌ها، عامل اول به عنوان عامل محیط‌زیستی-فرهنگی، عامل دوم به عنوان عامل اجتماعی، عامل سوم به عنوان عامل کالبدی و عامل چهارم به عنوان عامل اقتصادی نام‌گذاری شده است. در عامل اول، گزینه‌های جایگزین مواد شیمیایی با ۰/۷۸۸، عامل دوم، آگاهی عمومی با ۰/۷۳۱، عامل سوم، ترافیک شهری با ۰/۷۹۵، عامل چهارم، بیمه و بازنشستگی با ۰/۷۲۹ دارای بیشترین امتیاز و شاخص‌های ارتباط مردم با مسئولین با ۰/۴۴۷، دموکراسی‌گرایی با ۰/۴۳۳، چشم‌اندازهای متنوع شهری با ۰/۵۳۵، امنیت اجتماعی با ۰/۴۱۹، دارای کمترین امتیاز در چهار عامل نام‌برده شده هستند، که نشان‌دهنده این مسئله است که شهر اصفهان در شاخص‌هایی نظیر: ارتباط مردم با مسئولین، دموکراسی‌گرایی، چشم‌اندازهای متنوع شهری و امنیت اجتماعی که نسبت به دیگر شاخص‌ها در موضع ضعف قرار دارد. لذا جهت دستیابی به توسعه اجتماعی-فرهنگی مسئولین و برنامه‌ریزان طرح‌های توسعه شهری در شهر اصفهان ضمن تقویت دیگر شاخص‌ها، باید شاخص‌های نام‌برده شده را در اولویت برنامه‌ریزی و طرح‌ریزی‌های شهری قرار دهند.

جدول ۴. شاخص‌های دوران یافته

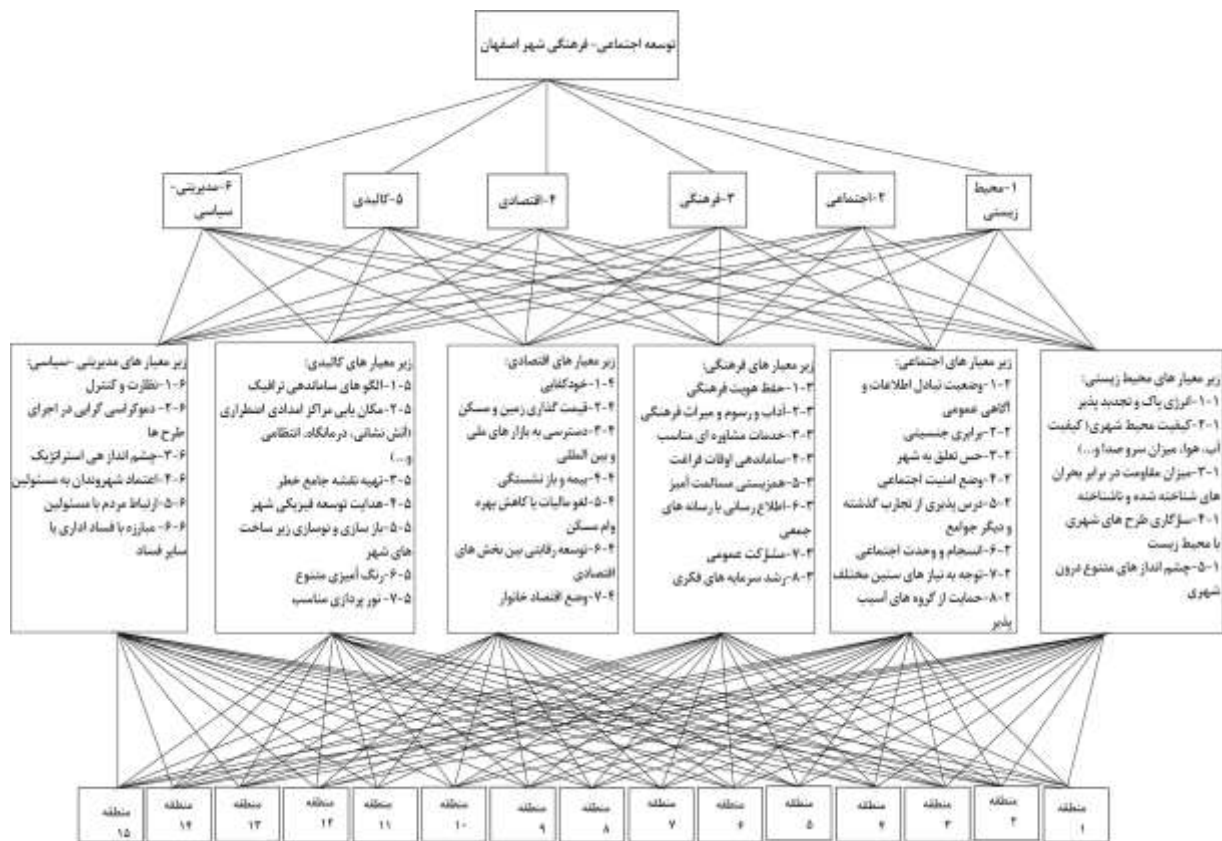
منبع: نگارنده‌گان

عامل اول: محیط‌زیستی-فرهنگی		عامل دوم: اجتماعی	
۰/۶۴۹	انرژی پاک و تجدیدپذیر	۰/۷۰۱	مقاومت در برابر بحران‌ها
۰/۷۸۸	گزینه‌های جایگزین مواد شیمیایی	۰/۷۳۱	آگاهی عمومی
۰/۶۶۹	کیفیت محیط شهری	۰/۶۶۶	برابری جنسیتی
۰/۵۹۵	مکانیسم توسعه پاک	۰/۶۷۷	حس تعلق به شهر
۰/۵۹۲	حفاظت از محیط زیست	۰/۶۴۳	رعایت حقوق شهروندی

۰/۷۲	توانمندسازی	۰/۶۹۶	درس پذیری از تجارب
۰/۵۷۵	امداد رسانی	۰/۴۷۴	حفظ هویت فرهنگی
۰/۵۱۳	آداب و رسوم	۰/۵۶	خدمات مشاوره‌ای
۰/۴۳۳	دموکراسی‌گرایی	۰/۵۸۷	رشد سرمایه فکری
۰/۵۵۸	گروه‌های کلیدی تصمیم‌گیری	۰/۴۶۲	ساماندهی اوقات فراغت
عامل سوم: کالبدی		۰/۷۶۵	حفظ تنوع فرهنگی
۰/۶۹	مبلمان شهری	۰/۶۱۸	سرزندگی
۰/۷۹۵	ترافیک شهری	۰/۶۹۱	مشارکت عمومی
۰/۷۷۲	مکانیابی مراکز امداد اضطراری	۰/۶۹۸	خودکفایی
۰/۶۷۷	نقشه جامع خطر	۰/۶۰۲	تولید ناخالص داخلی
۰/۶۸۷	هدایت توسعه فیزیکی شهر	۰/۷۶۷	ساختار قیمت‌گذاری زمین و مسکن
۰/۶۱۸	بازسازی و نوسازی	۰/۶۰۳	بازارهای ملی و بین‌المللی
۰/۵۳۵	چشم اندازهای متنوع شهری	۰/۵۷۱	لغو مالیات یا کاهش بهره و ام
۰/۶۳۷	ترکیبی از حمل و نقل پایدار	۰/۶۰۷	حمایت از فعالیت‌های متنوع اقتصادی
۰/۵۷۱	چشم اندازهای استراتژیک	۰/۴۸۹	نظارت
عامل چهارم: اقتصادی		۰/۶۶۲	اعتماد شهروندان
۰/۴۱۹	امنیت اجتماعی	۰/۴۴۷	ارتباط مردم با مسئولین
۰/۷۲۹	بیمه و بازنشستگی	۰/۵۷	دانش بین‌المللی و انتقال تجربه
۰/۶۶۶	رفاه	۰/۶۵	حاکمیت شفاف و پاسخگو

۲.۵. انتخاب بهترین گزینه جهت تصمیم‌گیری با تکنیک AHP:

معیارها و زیرمعیارهای مورد بررسی با توجه به خصوصیات شهر اصفهان و با توجه به مطالعات انجام‌شده در این زمینه شامل: معیار محیط‌زیستی با ۵ زیرمعیار، معیار اجتماعی با ۸ زیرمعیار، معیار فرهنگی با ۸ زیرمعیار، معیار اقتصادی با ۷ زیرمعیار، معیار کالبدی با ۷ زیرمعیار و معیار مدیریتی-سیاسی با ۶ زیرمعیار به شرح شکل ۴ می‌باشد. در این پژوهش گزینه‌ها مناطق ۱۵ گانه شهر اصفهان می‌باشد. بنابراین جهت مشخص شدن معیارهای اصلی و فرعی به بررسی نمودار سلسله‌مراتبی پرداخته شده‌است.

شکل ۴. چارچوب سلسله مراتبی توسعه اجتماعی- فرهنگی شهر اصفهان؛ منبع: نگارنده‌گان

جهت نمایش بهتر وزن معیارها و زیرمعیارهای به کاررفته در تکنیک AHP، وزن معیارها و زیرمعیارها در قالب شکل ۵ ارائه شده‌است. در شکل ۵ نشان داده می‌شود که بعد فرهنگی و اجتماعی هر کدام با کسب ۰/۳۳ و ۰/۳۰ بالاترین وزن، و بعد مدیریتی-سیاسی با کسب ۰/۰۳ پایین‌ترین وزن را در بین دیگر معیارها کسب نموده‌اند. همچنین از بین زیرمعیارها در معیار محیط زیستی، انرژی پاک و تجدیدپذیر با کسب ۰/۳۱ در رتبه اول و چشم‌اندازهای متنوع درون شهری با کسب ۰/۰۴ در رتبه آخر؛ در معیار اجتماعی، تبادل اطلاعات و آگاهی عمومی با ۰/۲۶ در رتبه اول و حمایت از گروه‌های آسیب‌پذیر با ۰/۰۵ در رتبه آخر؛ در معیار فرهنگی، حفظ هویت فرهنگی با ۰/۲۶ در رتبه اول و رشد سرمایه فکری با کسب ۰/۰۶ در رتبه آخر؛ در معیار اقتصادی، خودکفایی با ۰/۲۵ در رتبه اول و وضع اقتصاد خانوار با وزن ۰/۰۴ در رتبه آخر؛ در معیار کالبدی، مکانیابی مراکز امدادی اضطراری با ۰/۱۸۰ در رتبه اول و نورپردازی مناسب با ۰/۰۲۷ در رتبه آخر، در معیار مدیریتی-سیاسی، وضعیت نظارت و کنترل با وزن ۰/۲۷ در رتبه اول و مبارزه با فساد اداری یا سایر فساد با کسب وزن ۰/۰۷ در رتبه آخر قرار گرفته‌اند.

شکل ۵. وزن معیارها و زیر معیارها در تکنیک AHP؛ منبع: نگارنده‌گان

همانطور که ملاحظه می‌نمایید، در جدول ۵ مناطق ۱۵ گانه شهر اصفهان برحسب متوسط امتیاز تمامی معیارها و زیرمعیارهای به کار رفته در تکنیک AHP رتبه بندی شده‌اند. براساس جدول ۵ از نظر توسعه اجتماعی-فرهنگی، منطقه ۶ در رتبه ۱، منطقه ۵ و ۸ در رتبه ۲، مناطق ۴ در رتبه ۳، منطقه ۱۰ در رتبه ۴، منطقه ۳ در رتبه ۵، منطقه ۱ در رتبه ۶، مناطق ۱۲ در رتبه ۷، منطقه ۹ و ۷ در رتبه ۸، مناطق ۱۳ و ۱۱ در رتبه ۹، منطقه در رتبه ۱۰، منطقه ۱۱ در رتبه ۱۱ و در نهایت منطقه ۱۴ در رتبه ۱۱ قرار گرفته‌است. عواملی نظیر: حفظ هویت فرهنگی، رنگ آمیزی متنوع، نظارت و کنترل و... سبب شده‌تا منطقه ۶ با ۰/۱۱۰۵ بیشترین امتیاز را کسب و در رتبه اول قرارگیرد. همچنین عدم برخورداری از عواملی مانند: وضع اقتصاد خانوار، حمایت از گروه‌های آسیب‌پذیر، چشم‌اندازهای متنوع درون شهری و... منطقه ۱۴ با ۰/۱۳۳ کمترین امتیاز را کسب و در رتبه آخر قرارگیرد. با توجه به رتبه‌ای که هر منطقه کسب نموده ضرورت می‌یابد در اولویت‌بندی رسیدگی به مناطق شهر مدیران و مسئولان برنامه‌ریزی و توسعه شهری مناطق ۱۴، ۱۵، ۱۳، ۱۱، ۷، ۲ و ۹ را در اولویت برنامه‌ریزی قراردهند. تا سبب به وجود آمدن توازن مناسبی در بین مناطق شهری از لحاظ توسعه‌ی شهری گردد.

جدول ۵. اولویت بندی مناطق بر حسب کل زیر معیارهای به کار رفته در AHP

منبع: نگارنده‌گان

رتبه	امتیاز نهایی	متوسط امتیاز	منطقه
۶	۰/۰۷۴۶	۰/۰۱۱۹	۱
۱۰	۰/۰۳۳۲	۰/۰۰۵۳	۲
۵	۰/۰۷۶۲	۰/۰۱۲۲	۳
۳	۰/۱۰۰۶	۰/۰۱۶۱	۴
۲	۰/۱۰۶۹	۰/۰۱۷۱	۵
۱	۰/۱۱۰۵	۰/۰۱۷۷	۶
۸	۰/۰۵۱۵	۰/۰۰۸۲	۷
۲	۰/۱۰۶۹	۰/۰۱۷۱	۸
۸	۰/۰۵۰۶	۰/۰۰۸۱	۹
۴	۰/۰۹۳۸	۰/۰۱۵۰	۱۰
۹	۰/۰۴۸۳	۰/۰۰۷۷	۱۱
۷	۰/۰۵۳۴	۰/۰۰۸۵	۱۲
۹	۰/۰۴۷۷	۰/۰۰۷۶	۱۳
۱۱	۰/۰۱۳۳	۰/۰۰۲۱	۱۴
۱۰	۰/۰۳۲۶	۰/۰۰۵۲	۱۵
نرخ ناسازگاری: ۰/۰۴۹	۱	۰/۱۶	مجموع امتیازات

۶. نتیجه گیری و پیشنهادات:

شهر به عنوان یک موجود زنده که پیوسته در حال تحرک و پویایی است و دارای جنبه‌های مختلف (محیط‌زیستی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، کالبدی، مدیریتی-سیاسی) است؛ همچنین برای ایجاد تحول و اصلاحات ریشه‌ای در شهرها باید ابتدا آن مسئله در بین فرهنگ و اجتماع مردم آن شهر نهادینه‌شود. لذا برای رفع این مسائل و مشکلات نیازمند به کارگیری یک رویکرد همه جانبه برای رفع این مشکلات هستند. شهر اصفهان نیز از این فائده مستثنی نیست. بدین جهت در این پژوهش با مقایسه زوجی بین ابعاد و شاخص‌های توسعه اجتماعی-فرهنگی تصمیم‌گیری جهت توسعه مناطق شهر اصفهان را راحت‌تر نماید.

براساس نتایج تکنیک تحلیل عاملی از بین ۴۶ شاخص، چهار عامل محیط‌زیستی-فرهنگی، اجتماعی، کالبدی و اقتصادی به عنوان عامل کلی و برتر شناخته شدند. مقدار ویژه دوران یافته برای عامل اول ۱۱/۶۶۳، عامل دوم ۷/۳۹۰، عامل سوم ۶/۹۵۶ و عامل چهارم ۴/۸۰۵ است، شاخص‌های ارتباط مردم با مسئولین با ۰/۴۴۷، دموکراسی‌گرایی با ۰/۴۳۳، چشم‌اندازهای متنوع شهری با ۰/۵۳۵، امنیت اجتماعی با ۰/۴۱۹، دارای کمترین امتیاز در چهار عامل نام‌برده شده هستند، که نشان‌دهنده این مسئله است که شهر اصفهان در ارتباط با شاخص‌های نام‌برده شده در موضع ضعف قرار دارد. لذا جهت دستیابی به توسعه اجتماعی-فرهنگی مسئولین و برنامه‌ریزان طرح‌های توسعه شهری در شهر اصفهان ضمن تقویت دیگر شاخص‌ها، باید شاخص‌های نام‌برده شده را در اولویت برنامه‌ریزی و طرح‌ریزی‌های شهری قرار دهند. همچنین در روش AHP بعد فرهنگی و اجتماعی هر کدام با کسب ۰/۳۳ و ۰/۳۰ امتیاز بالاترین وزن، و بعد مدیریتی-سیاسی با کسب ۰/۰۳ امتیاز پایین‌ترین وزن را در بین دیگر معیارها کسب نموده‌اند. علاوه بر این از بین زیر معیارها در بعد محیط‌زیستی انرژی پاک و تجدید پذیر با کسب ۰/۳۱، در بعد اجتماعی تبادل اطلاعات و آگاهی عمومی با کسب وزن ۰/۲۶، در بعد فرهنگی حفظ هویت فرهنگی با کسب وزن ۰/۲۶، در بعد اقتصادی خودکفایی با کسب وزن ۰/۲۵، در بعد کالبدی مکان یابی مراکز امدادی اضطراری با کسب ۰/۰۱۸۰، در بعد مدیریتی-سیاسی وضعیت نظارت و کنترل با کسب ۰/۲۷ در رتبه اول قرار دارند. در ادامه با توجه به رتبه‌ای که هر منطقه گرفته است ضرورت می‌یابد در اولویت‌بندی رسیدگی به مناطق شهر مدیران و مسئولان برنامه‌ریزی و توسعه شهری مناطق ۱۴، ۱۵، ۱۱، ۷، ۲ و ۹ را در اولویت برنامه‌ریزی قرار دهند. تا سبب به وجود آمدن توازن مناسبی در بین مناطق شهری از لحاظ توسعه‌ی شهری گردد.

مسئله‌ای که در دیگر پژوهش‌ها مرتبط با توسعه اجتماعی-فرهنگی به صورت کامل در نظر نگرفته شده یا نادیده گرفته شده، به کارگیری دیدگاهی چندجانبه و سیستمی نسبت به مسئله توسعه اجتماعی-فرهنگی است؛ که به عنوان نمونه به چند مورد از این پژوهش‌ها اشاره شده است. ورچلی و لمباردی (۲۰۰۹) برای اینکه مردم جهان بتوانند تصمیمات درستی برای مقابله با گازهای گلخانه‌ای بگیرند مشخص کردند که یکی از یافته‌های اصلی از نظر بازنمایی فرهنگی در حال ظهور را می‌توان در انرژی/تمدن، شورش/عقب‌نشینی، اطاعت/تبعیت، انرژی/فاجعه زیست‌محیطی تجسم کرد. کلاتری و همکاران (۲۰۱۹) با بررسی چالش‌های توسعه پایدار در شهرهای در حال رشد و با مدل‌سازی سیستم‌های اجتماعی-بوم‌شناختی به ارائه یک رویکرد مدل‌سازی با استفاده از شاخص‌های اجتماعی و محیط‌زیستی پرداخته است. گوویندان، شاو و ماژومدر (۲۰۲۱) یک چارچوب مفهومی از پایداری اجتماعی را پیشنهاد می‌کند که با استفاده از شاخص‌های مسائل حاکمیتی و اجتماعی، راه‌های تحقیقاتی آینده در زمینه پایداری اجتماعی مطرح می‌کنند. مطیعی، خوشبخت، ساجدی و رنجبر (۱۳۹۲) با بررسی شاخص‌های آموزش، بهداشت، اشتغال، اقتصادی، مشارکت عمومی، شبکه‌های اجتماعی، هنجارها، اعتماد اجتماعی، تسهیلات رفاهی، ارتباطات و مخابرات، نگرش به برابری حقوقی، قانونمندی، امنیت اجتماعی، محیط‌زیست و حمل‌ونقل به سطح‌بندی مناطق روستایی شهرستان داراب از نظر توسعه اجتماعی پرداخته است. زیاری، ملکی و معماری (۱۳۹۸) با بررسی و ارزیابی شاخص‌های پایداری اجتماعی در قالب شاخص‌های سرانه کالبدی و آموزشی نسبت به جمعیت رابطه جمعیت و توسعه را تعریف می‌کند؛ در همین راستا می‌توان به وجه تمایز پژوهش حاضر با دیگر مطالعات استفاده از دیدگاهی چندبعدی و سیستمی نسبت به توسعه اجتماعی-فرهنگی اشاره نمود. لذا پژوهش حاضر به منظور دستیابی به توسعه اجتماعی-فرهنگی یک دیدگاه سیستمی از ابعاد مهم نظریات توسعه پایدار و مشارکت‌پذیری را در قالب شش بعد (محیط‌زیستی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، کالبدی، مدیریتی-سیاسی) به کار گرفته؛ همچنین با توجه به اینکه شهر اصفهان به عنوان یک شهر دارای پتانسیل بالا در زمینه توسعه اجتماعی-فرهنگی است. به همین منظور در پژوهش حاضر تلاش شده است تا با بررسی

مشارکت‌پذیری، اهداف توسعه اجتماعی-فرهنگی و همچنین رویکردهای موثر در توسعه اجتماعی-فرهنگی به رفع موانع و مشکلات در مسیر توسعه اجتماعی-فرهنگی بپردازد. علاوه بر این نحوه تنظیم و طبقه‌بندی ۵۸ شاخص مورد مطالعه مختص به پژوهش حاضر است. همچنین پیشنهادهای با اولویت زمانی و مکانی به شرح زیر ارائه شده است.

پیشنهادهای ضربتی:

- ساماندهی حمل‌ونقل عمومی از طریق مشخص‌سازی ساعات حرکت وسایل حمل‌ونقل عمومی (مترو و اتوبوس) در طول شبانه‌روز جهت صرفه‌جویی در وقت و هزینه شهروندان که مانع از اتلاف وقت آن‌ها در ایستگاه‌ها شود با قابلیت اجرایی در همه خطوط پر رفت‌وآمد شهری از قبیل خطوط اتوبوس‌رانی، مترو و تاکسی‌رانی؛

- آموزش کاربردی جهت استفاده از مواد غیرشیمیایی در زندگی روزمره جهت بالابردن کیفیت زندگی مردم از طریق رسانه‌های جمعی (تلویزیون، رادیو، اپلیکیشن‌های پرکاربرد جمعی نظیر اینستاگرام و...) با اولویت اجرایی در مناطق ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۸، ۱۰، و بعد در دیگر مناطق؛

- بالابردن سطح تعاملات مردم و مسئولین از طریق نظرسنجی‌های مستمر از مردم جهت سنجش رضایت آنان از طرح‌های اجرایی (قبل، حین و بعد از اجرای طرح)، در محلات شهری مناطقی نظیر: ۲، ۱۱، ۱۴، ۱۳، ۹، ۷، ۳ و ۱۰

- تقویت فضاهای همکاری و همبستگی در بین مردم و مسئولین جهت کاهش فاصله در بین مردم و مسئولین در مناطق ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۹، ۱۴ و ۱۱؛

- افزایش حضور مسئولین در بین مردم به گونه‌ای که باعث شود هم مردم فاصله‌ای بین خودشان و مسئولین شهری احساس نکنند و هم مسئولین مشکلات شهری را بیشتر درک کنند مثلاً استفاده از حمل‌ونقل عمومی، فضاهای عمومی (سالن‌های ورزشی، مراکز تفریحی، مراکز خرید و...) با حضور سرزده و بازدید از مراکز و ادارات مرتبط با شهرداری و... در مناطق ۳، ۶، ۹، ۱۱، ۱۴، ۱۳، ۹، ۳، ۱، خطوط مترو و اتوبوس‌ها؛

- ایجاد هماهنگی بین ارگان‌ها تا هم به مشکلات مردم سریع رسیدگی شود و هم عملکرد ارگان‌ها بالاتر برود؛

- برگزاری جشنواره‌ها و فستیوال‌های فرهنگی، هنری، علمی و... به گونه‌ای که شاهد جنبش و تکاپوی مردم برای برگزاری این جشنواره‌ها و فستیوال‌ها باشیم، در مناسبت‌های مثل برگزاری جشن نوروز، نیمه شعبان و... در مناطقی که جاذبه‌های کمتری دارند و از نظر برخورداری از امکانات و خدمات محروم‌تراند، مناطقی مثل: ۹، ۱۰، ۸، ۷، ۱۳، ۱۴، ۱۲ و ۲؛

- برگزاری تورهای محله‌ای در محله‌های تاریخی و قدیمی شهر جهت معرفی درست‌تر شهر به شهروندان، محلات تاریخی شهر اصفهان در مناطقی مانند ۹، ۳، ۱ و...؛

- افزایش تاب‌آوری در شهر اصفهان از طریق درس‌پذیری مسئولین بحران شهر اصفهان از تجارب گذشته و دیگر جوامع جهت افزایش آمادگی جامعه (قبل، حین و بعد بحران) با اولویت در مناطق ۳، ۱۵، ۱۴، ۱۳، ۱۰، ۸، ۹، ۷ و بعد در دیگر مناطق؛

- فراهم آوردن امکان بازگشت به معیشت بعد از وقوع بحران در تمام سطح شهر اصفهان؛

- ساماندهی زیرساخت‌های اینترنتی جهت رفع عوامل نارضایتی شهروندان از خدمات اینترنتی در مناطق ۱۵، ۱۰، ۲؛

پیشنهادات کوتاه مدت

- ایجاد قوانین سخت و پیشگیرانه برای کارخانه‌های بزرگ و آلاینده شهر اصفهان جهت استفاده از فیلترهای مناسب به منظور جلوگیری از آلودگی هوا و صدا در کارخانه‌هایی نظیر فولاد، ذوب آهن، پتروشیمی، نیروگاه برق به منظور افزایش کیفیت محیط زیست در حومه شهر اصفهان؛

- بهره‌گیری از فرهنگ شهر اصفهان جهت رنگ‌آمیزی سطوح شهری و ایجاد المان مناسب و جذاب در شهر، (مکان‌هایی نظیر دیوارهایی که بیشتر در معرض دید عموم قرار دارند) به منظور افزایش زیباسازی شهر در مناطقی نظیر ۳، ۱، ۵، ۶ و خطوط مترو؛

- طراحی خلاقانه مبلمان و سطوح شهری با طراحی مکان‌هایی نظیر ایستگاه‌های مترو و اتوبوس با استفاده از فرهنگ و هنرهای موجود در سطح شهر اصفهان؛

- ارائه خدمات ویژه به سالمندان (استفاده رایگان از حمل و نقل عمومی، تخفیف در بلیط‌های سینما، نمایشگاه‌ها و...) به منظور حفظ سرمایه‌های اجتماعی در مناطقی نظیر: ۱، ۳، ۶، ۵، خطوط مترو و اتوبوس؛

- ارائه خدمات مشاوره‌ای مناسب در زمینه‌های ایمن‌سازی ساخت و ساز و ساختمان‌ها از طریق شهرداری‌ها و سازمان‌های نظام‌مهندسی در تمام مناطق شهر؛

- ارائه مشاوره‌های مناسب در زمینه‌های اجتماعی-فرهنگی در مناسبت‌های به خصوص مثلاً جشن‌های اجتماعی-فرهنگی به صورتی که مخاطب اصلی این مشاوره‌های عمومی، مردم قرار بگیرند در مناطقی کم‌برخوردار نظیر: ۲، ۷، ۱۵، ۱۴، ۱۲، ۱۱ و ۹؛

- افزایش خدمات الکترونیکی در سایت شهرداری مانند روش پرداخت عوارض و هزینه پروانه ساخت و ساز به صورت الکترونیکی و... در تمام مناطق شهر اصفهان؛

- افزایش تجهیزات ترافیکی در تقاطع‌های شهر به منظور حفظ و احیای زیرساخت‌های شهری در مناطقی نظیر: ۹، ۲ و ۱۱؛

- افزایش روشنایی در تمام پارک‌های شهری مناطق ۱۵ گانه شهر اصفهان؛

پیشنهادات میان مدت

- ساماندهی الگوهای ترافیکی با ایجاد مسیرهای ویژه و با امکانات مناسب جهت حمایت از پیاده‌مداری و دوچرخه‌سواری در سطح شهر، در اطراف مادی‌ها و رودخانه زاینده رود جهت هموارسازی آن برای ساخت پیاده‌راه در مناطقی نظیر: ۹، ۶، ۵، ۴، ۳، ۱ و ۱۳؛

- به وجود آوردن برابری جنسیتی در موقعیت‌های مختلف با ایمن‌سازی محیط‌های شهری (نورپردازی مناسب، افزایش دوربین‌های مدار بسته در سطح شهر، ساماندهی فضاهای سبز و کالبدشهری و...) جهت حضور بانوان و کودکان در هر ساعتی از شبانه‌روز در تمام پارک‌ها، کوچه‌ها و خیابان‌های شهر اصفهان؛

- ساخت مسکن‌های مناسب و ارزان برای قشر فقیر جامعه برای جلوگیری از حاشیه‌نشینی و زاغه‌نشینی در شهر اصفهان در مکان‌های حاشیه‌نشینی نظیر: حصه، کوله پارچه، مفت آباد و... در مناطق ۱۰، ۶؛

-ساخت مسکن گسترده و مناسب باتوجه به نیازهای روز جامعه و حمایت از قشر جوانان و افرادی که صاحب‌خانه نیستند در حومه‌های شهری و ساماندهی حومه‌های شهر اصفهان؛

-ایجاد ذهنیت مناسب با استفاده از اینفلواینسرها جهت جذب گردشگران داخلی و خارجی در کل جاذبه‌های تاریخی و فرهنگی در مناطق ۵، ۹، ۳، ۱ و ۶؛

-طراحی سایت‌های اینترنتی جذاب جهت معرفی مکان‌های گردشگری، فرهنگ و هنر شهر اصفهان مکان‌هایی که عموم مردم برای تفریح استفاده می‌کنند (ناژوان، پارک‌های شهری، صفا و...) در مناطق ۱۱، ۱۰، ۱۳، ۹ و ۶؛

-فضاسازی شهر متناسب با رده‌های سنی و جنسی، جهت ساماندهی اوقات فراغت مثل ساخت پارک ویژه جوانان برای ورزش‌هایی مثل اسکیت، پارکور، پیست ماشین و موتورسواری و... در مناطق ۶، ۱۰، ۱۱ و ۱۳؛

-اشتغال افراد معلول و توانمندسازی آن‌ها از نظر اقتصادی و حفظ کرامت انسانی آن‌ها در فعالیتهای سبک به گونه‌ای که این افراد از پس آن فعالیت‌ها برآیند در سطح ادارات، کارخانجات و... در شهر اصفهان؛

-ساماندهی پراکنش ایستگاه‌های دوچرخه و تابلوهای هدایت‌مسیر به منظور حفظ و احیای زیرساخت‌ها در شهر اصفهان؛

-سنجش رضایت شهروندان از امکانات و خدمات شهری (بهداشتی، امنیتی، رفاهی و...) با اولویت در مناطق ۱۴، ۱۱، ۲، ۷ و بعد از آن در بقیه مناطق شهر اصفهان؛

پیشنهادات بلندمدت

-افزایش دسترسی به بازارهای ملی و بین‌المللی جهت عرضه تولیدات (صنعتی و سنتی) و خدمات به دیگر شهرها، از طریق نمایشگاه بین‌المللی شهر اصفهان در منطقه ۶؛

-افزایش رفاه در بین شهروندان با ایجاد معیشت پایدار و مناسب و خودکفایی اقشار آسیب‌پذیر موجود در شهر اصفهان، در بین مردم مناطق حاشیه‌نشین و محروم شهر اصفهان در مناطقی نظیر ۱۰، ۹، ۶، ۱۴، ۲ و...؛

-نظارت بر میزان مهاجرپذیری و مهاجرفرستی مناطق شهری و جلوگیری از برهم خوردن تعادل فرهنگی و اجتماعی در مناطق شهر اصفهان به ویژه مناطق ۹، ۴، ۱، ۳، ۲ و ۱۱.

منابع:

۱. امیری، م؛ رحمانیان، م؛ و غفاری، ع. (۱۳۹۲). بررسی وضعیت عوامل فرهنگی موثر بر مدیریت توسعه پایدار شهر تهران. مدیریت دولتی، ۵ (۴)، ۱۹-۳۸.

۲. اطلس شهر اصفهان، ۱۳۹۸.

۳. امانی، م؛ خزایی، م؛ و داور پناه، م. (۱۳۹۸). تحلیلی بر «شهر دوستدار زن» در ایران. جغرافیا و روابط انسانی، ۱ (۴)، ۶۲-۵۰.

۴. آمارنامه شهر اصفهان، (۱۴۰۰)، صص ۴۹۸-۱.

۵. تقوایی، م؛ و صفرا بادی، ا. (۱۳۹۲). توسعه پایدار شهری و برخی عوامل موثر بر آن (مورد مطالعه شهر کرمانشاه). مطالعات جامعه‌شناختی شهری، ۳ (۶)، ۱-۲۲.

۶. تقوایی، م؛ عبداله‌زاده، م؛ پورعیدی‌وند، ل؛ و افشارپور ف. (۱۳۹۲). تحلیلی برمکان یابی بهینه مراکز اقامتی در شهر تبریز با بهره‌گیری از فرایند تحلیل سلسله مراتبی (AHP). *فصلنامه علمی-پژوهشی فضای جغرافیایی*، ۱۳ (۴۳)، ۱۷۱-۱۸۹.
۷. تقوایی، م؛ و کیومرثی، ح. (۱۳۹۶). کاربرد تکنیک‌ها در برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای؛ چاپ اول، اصفهان: انتشارات نگارخانه.
۸. تقوایی، م؛ وارثی، ح؛ و خیام‌باشی، ا. (۱۳۹۸). مدل‌های پیش‌بینی تاب‌آوری کلانشهر اصفهان در بحران‌ها و حوادث غیر مترقبه. *تحقیقات جغرافیایی*، ۳۵ (۱)، ۱۹-۳۰.
۹. جغتایی، ف؛ موسوی، م ط؛ و زاهدی، م. ج. (۱۳۹۵). ابعاد و مولفه‌های توسعه اجتماعی در برنامه‌های توسعه. *فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی*، ۱۶ (۶۳)، ۵۵-۸۸.
۱۰. حسینی، ب؛ و نورزبان‌ملکی، س. (۱۳۸۷). مناسب سازی مسکن و شهر برای افراد دارای ناتوانی‌های جسمی- حرکتی (نمونه موردی: منطقه ۸ شهر تهران). *نشریه بین المللی علوم مهندسی دانشگاه علم و صنعت ایران*، ۱۹ (۱۰)، ۱۹۵-۲۰۶.
۱۱. دوست‌محمدی، پ؛ و زندیه، ر. (۱۳۸۷). نگاهی به بهسازی پیاده روهای پایتخت. *منظر*، (۰)، ۱۵-۱۲.
۱۲. دادسپاهی، ک؛ پورشافعی، ه؛ عسگری ع؛ و سالاری‌نژاد ر. (۱۳۹۴). نقش پیش بینی کننده سلامت سازمانی در مشارکت‌پذیری کارکنان مورد مطالعه: سازمان آموزش و پرورش شهر بیرجند. *فصلنامه مطالعات فرهنگی-اجتماعی خراسان*، ۹۲-۷۱.
۱۳. زیاری، ک؛ و حسینی م. (۱۳۹۶). ارزیابی ارتباط بین زیست‌پذیر و تاب‌آوری در محلات کلان شهر مشهد. *خراسان بزرگ*، ۷ (۲۳)، ۱۱-۲۶.
۱۴. زیاری، ک؛ ملکی ر؛ و معماری ا. (۱۳۹۸). تحلیل و ارزیابی پایداری اجتماعی با رویکرد توسعه پایدار شهری مورد مطالعه: شهرستان‌های استان خراسان شمالی. *فصلنامه علمی مطالعات فرهنگی-اجتماعی خراسان*، ۱۴ (۲)، ۱۰۲-۷۸.
۱۵. سیفالهی، س؛ و حافظ‌امینی ح. (۱۳۸۸). برنامه‌های توسعه اقتصادی-اجتماعی و تاثیر آن بر واگرایی و همگرایی گروه‌های قومی در ایران. *پژوهش نامه علوم اجتماعی*، ۳ (۲)، ۶۹-۱۰۳.
۱۶. سالمی م؛ همزه‌ای م. ف؛ و میرکزاده ع. ا. (۱۳۹۰). سنجش پایداری اجتماعی زنان روستایی شهرستان سنقر. *مطالعات اجتماعی روانشناختی زنان*، ۹ (۱)، ۵۵-۷۶.
۱۷. ساسان پور، ف؛ تولایی، س؛ و جعفری اسدآبادی، ح. (۱۳۹۳). قابلیت زیست‌پذیری در راستای توسعه پایدار شهری (مورد مطالعه: کلانشهر تهران). *جغرافیا (فصلنامه علمی-پژوهشی و بین‌المللی انجمن جغرافیای ایران)*، دوره جدید، ۱۲ (۴۲)، ۱۲۹-۱۵۷.
۱۸. طرح تفصیلی شهر اصفهان (طرح بازنگری)، گزارشات مطالعات و طرح، شهرداری اصفهان، معاونت شهرسازی و معماری (۱۳۹۳).

۱۹. عبدالله پور، ج؛ مختارپور ح؛ و مختارپور ر. (۱۳۹۲). مشارکت‌پذیری شهروندان تهرانی در حوزه وظایف شهرداری (مطالعه موردی: شهروندان منطقه ۴ شهرداری تهران). مدیریت شهری، (۳۱)، ۱۵۷-۱۷۴.
۲۰. قائدامینی‌هاورنی، ع؛ ابراهیم‌زاده دستجردی، ر؛ صادقی‌ده‌چشمه، م؛ و عبدی، ح. (۱۳۹۷). بررسی ارتباط جامعه شناختی هویت فرهنگی و مشارکت فرهنگی با افزایش امنیت اجتماعی و امنیت فرهنگی. *مطالعات میان فرهنگی*، ۱۳ (۳۶)، ۶۷-۹۶.
۲۱. گنجی، م؛ نیازی، م؛ و حیدریان، ا. (۱۳۹۷). مطالعه عوامل موثر بر مشارکت فرهنگی در فضای دانشگاه. *جامعه شناسی کاربردی*، ۲۹ (۳)، ۱۹-۴۰.
۲۲. لطیفی، غ. (۱۳۹۶). کیفیت توسعه اجتماعی در میان شهروندان مناطق شهری تهران. *فصلنامه پژوهش‌های انتظام اجتماعی*، ۹ (۴)، ۱-۳۴.
۲۳. مرصوصی، ن؛ فرهودی، ر؛ اسماعیلی، ع؛ و حشمتی، ا. (۱۳۹۱). تحلیلی بر الگوی تحولات کالبدی- فضایی شهر الوند با استفاده از مدل‌های آنتروپی شانون و هلدرن وارائه الگوی توسعه مطلوب شهر در آینده. *چشم‌انداز جغرافیایی (مطالعات انسانی)*، ۷ (۱۹)، ۷۲-۵۹.
۲۴. مطیعی، ن؛ خوشبخت، ح؛ ساجدی، م؛ و رنجبر، ا. (۱۳۹۲). سنجش سطح توسعه اجتماعی مناطق روستایی (مطالعه موردی شهرستان داراب). *فصلنامه علمی-پژوهشی نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی*، ۵ (۴)، ۱۱۱-۱۲۴.
۲۵. محمدی استاد کلایه، ا؛ خراسانی، م. ا؛ پهلوان زاده ح. (۱۳۹۵). تحلیل و سنجش آثار اسکان مجدد بر زیست‌پذیری جوامع روستایی (مطالعه موردی روستاهای سیل زده شرق استان گلستان). *مسکن و محیط*، (۱۶۰)، ۷۰-۵۹.
۲۶. معاونت برنامه‌ریزی و توسعه سرمایه انسانی شهرداری اصفهان، ۱۳۹۶.
۲۷. مزیدی، ا؛ امیدوار، ک؛ مظفری، غ؛ و تقی‌زاده، ز. (۱۳۹۸). آشکار سازی تغییرات جزیره گرمایی شهر اصفهان با تاکید بر توسعه شهری. *کاوش‌های جغرافیایی مناطق بیابانی*، ۷ (۱)، ۲۱-۳۹.
۲۸. میر، ص؛ نازنین، م؛ تربتی، س؛ و میر، ا. (۱۳۹۹). بررسی علل توسعه نیافتگی فرهنگی در کشور. *فصلنامه علوم خبری* ۹ (۳۳)، ۱۷۱-۱۹۶.
۲۹. ویسی‌ناب، ب؛ بابایی‌اقدام، ف؛ و قربانی، ر. (۱۳۹۸). شناسایی و اولویت‌بندی عوامل مرتبط با بعد اقتصادی زیست‌پذیری شهری (مطالعه موردی: کلان‌شهر تبریز). *پژوهش‌های جغرافیایی برنامه‌ریزی شهری*، ۷ (۱)، ۱۴۹-۱۲۷.
۳۰. نوابخش، م؛ نعیمی، م. (۱۳۹۰). تبیین عوامل اجتماعی موثر بر جلب مشارکت شهروندان در تفکیک و جمع‌آوری زباله‌های خانگی (مطالعه موردی منطقه ۱۳ شهرداری تهران). *مطالعات شهری دانشگاه آزاد اسلامی واحد دهقان*، ۱ (۱)، ۱۹-۵۲.
۳۱. نوابخش، م؛ رضایی، م؛ و ماریا، ر. (۱۳۹۳). بررسی رابطه میزان اعتماد شهروندان با میزان مشارکت اجتماعی آنان (مطالعه موردی). *مطالعات جامعه‌شناختی شهری (مطالعات شهری)*، ۴ (۱۰)، ۱-۲۷.

۳۲. نوابخش، م.؛ و ثابتی، م. (۱۳۹۴). طراحی و ارائه الگو جهت سنجش تاثیر سرمایه فرهنگی بر ابعاد توسعه پایدار شهری با تاکید بر انرژی‌های پاک. *مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران*، ۸ (۱)، ۳۷-۵۰.

۳۳. هاشمی، م.؛ و کاووسی، ا. (۱۳۹۰). بررسی نقش اینترنت در توسعه فرهنگی دانشگاه (مطالعه موردی دانشگاه آزاد واحد تهران شرق). *مطالعات رسانه ای*، ۶ (۱۴)، ۷۳-۸۶.

۳۴. یغفوری، ح.؛ هادیانی، ز.؛ رفیعیان، س. (۱۳۹۳). بررسی ظرفیت و قابلیت مشارکت شهروندان در امور شهری مطالعه موردی: شهر فسا، جغرافیا و توسعه. (۳۴)، ۸۳-۹۸.

35. Bashi, E. (2015). Cultural heritage of Albania—a fabulous economic source for the sustainable economic development of tourism. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, (188), 89–94.

36. Bosetti, L., Ivanovic, A., Munshey, M. (2016). Fragility, Risk, and Resilience: A Review of Existing Frameworks. *United Nations University Centre for Policy Research*, 1-12.

37. El Wali, M., Rahimpour, G. S., Kraslawski A. (2021). Circular economy for phosphorus supply chain and its impact on social sustainable development goals. *Science of the Total Environment*, 1-14.

38. Frenda, A. (2015). The agri-cultural heritage system of yáodòng settlement in the Loess Plateau (PRC). A dynamic conservation approach for a sustainable landscape development and planning. *Energy Procedia*, 900–908.

39. Goodspeed, R.C. (2008). Citizen Participation and the Internet in Urban Planning. *Final Paper Urban Studies and Planning Program University of Maryland*, 1-41.

40. Govindan, K., Shaw, M., Majumdar A. (2021). Social sustainability tensions in multi-tier supply chain: A systematic literature review towards conceptual framework development. *Journal of Cleaner Production*, 1-22.

41. Idilfitria, S., Rodzia, N. I. M., Mohamadb, N. H. N., Sulaiman. S. (2015). Public Perception of the Cultural Perspective towards Sustainable Development. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 191–203.

42. Ibrahim, I. (2016). Livable Eco-Architecture Masdar city, Arabian Sustainable city. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, (216), 46–55.

43. Kalantari, Z., Ferreira, C. S. S., Page J., Goldenberg, R., Olsson, J., Destouni, G. (2019). Meeting sustainable development challenges in growing cities: Coupled social-ecological systems modeling of land use and water changes. *Journal of Environmental Management*, 471–480.

44. King A. C., King, D. K., Banchoff, A., Solomonov, S., Natan, O. B., Hua, J., Gardiner, P., R., Lisa G., Espinosa, P. R., Winter, S. J., Sheats, J., Salvo, D., Aguilar-Farias, N., Stathi, A., Hino, A. A., Porter, M. M. & On behalf of the *Our Voice* Global Citizen Science Research Network. (2020). Employing Participatory Citizen Science Methods to Promote Age-Friendly Environments Worldwide, *Int. J. Environ. Res. Public Health*, 17, (1541), 1-30.

45. Lindenau, M., Böhler-Baedeker, S. (2014). Citizen and stakeholder involvement: a precondition for sustainable urban mobility, *Transportation Research Procedia*, (4), 347–360.

46. Leach, J.M., Lee, S.E., Hunt, D.V.L., Rogers C. D.F., (2017), Improving city-scale measures of livable sustainability: A study of urban measurement and assessment through application to the city of Birmingham. *UK, Cities*, (71), 80–87.
47. Li, J., Krishnamurthy, S., Roders, A. P., Wesemael, P. v. (2020). Informing or consulting? Exploring community participation within urban heritage management in China. *Habitat International*, 1-11.
48. Li, X., Qian, Y., Zeng, J., Wei, X., Guang, X. (2021). The Influence of Strip-City Street Network Structure on Spatial Vitality: Case Studies in Lanzhou, China. *Land*, 10, 1107, 1-17.
49. United Nations Economic Commission for Europe (UNECE) Policy Brief on Ageing, (2009), (4), 1-12.
50. Mukhtaro, F., Dieperink, C., Driessen, P. (2018). The influence of information and communication technologies on public participation in urban water governance: A review of place-based research. *Environmental Science and Policy*, 430–438.
51. Ragheb, A., Aly, R., Ahmed, G. (2021). Toward sustainable urban development of historical cities: Case study of Fouh City, Egypt. *Ain Shams Engineering Journal*, 1-11.
52. Turrini, T., Dörler, D., Anett, R. A., Heigl, F., Bonn, A. (2018). The threefold potential of environmental citizen science – Generating knowledge, creating learning opportunities and enabling civic participation. *Biological Conservation*, (225), 176–186.
53. Vercellia, S., Lombardi, S. (2019). CCS as part of a global cultural development for environmentally sustainable energy production. *Energy Procedia* (1), 4835–4841.
54. Wang, Y., Shaw, D. (2018). The complexity of high-density neighbourhood development in China: Intensification, deregulation and social sustainability challenges. *Sustainable Cities and Society*, 578–586.